

ВІДГУК

рецензента, доктора юридичних наук, доцента,

Заяць Наталії Володимирівни

на дисертацію Арестової Людмили Валеріївни «Організаційно-правові засади забезпечення прав і свобод людини і громадянина в адміністративному провадженні», поданої на здобуття на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право

Актуальність теми. Тема обрана дисертанткою є надзвичайно актуальною в умовах сучасної України. Оскільки наразі продовжуються державотворчі процеси, існує потреба щодо їх поглиблення в напрямі ствердження демократичних засад суспільного розвитку, концентрованим вираженням якого є принцип забезпечення прав та свобод людини, то теоретичне розроблення, та осмислення даного принципу в різних ракурсах та аспектах, є необхідним, тому запропоноване дисертанткою дослідження зазначеної проблеми не може не бути актуальним. Його актуальність зумовлена низкою чинників, перш за все хочеться зазначити, що адміністративне право як галузь права постійно перебуває у стані постійних динамічних змін, адже адміністративне законодавство постійно оновлюється, і сама правнича наука зазнає суттєвих змін, по-друге, сьогодні ми вже можемо говорити, що адміністративне право є саме такою галуззю, яка визначає механізм взаємодії держави та громадян, а не суто державне управління. Саме тому, напрацювання науковців, які спрямовані на вдосконалення інститутів адміністративного права з метою захисту прав та свобод громадян під час їх реалізації є визначальним в сучасних умовах.

Авторка використовує широке коло першоджерел зарубіжних, російських та вітчизняних авторів, розкриває зв'язок дисертаційного дослідження з науковими програмами, планами та темами.

Подана дисертація покликана відобразити механізми та способи забезпечення прав і свобод людини в публічному адмініструванні під час розгляду справ про адміністративні правопорушення.

На перший погляд проблема може видатися достатньо розробленою, оскільки протягом тривалого часу питання, пов'язані з дослідженням таких правових категорій як адміністративна процедура, адміністративний процес, адміністративне провадження неодноразово ставало предметом уваги вітчизняних вчених, серед яких потрібно відзначити праці В. Б. Авер'янова, О. М. Бандурки, В. М. Гайворонського, І. П. Голосніченка, В. Г. Гриценка, В. Л. Грохольського, А. А. Т. Комзюка, О. А. Музики-Стефанчук, О. В. Кузьменко, Т. О. Проценка, Ю. А. О. Селіванова, Ю. М. Старілова, В. С. Стефанюка, М. М. Тищенко, В. С. Цимбалюкат тощо.

Проте, ті проблеми, які нині має українське суспільство в плані функціонування адміністративного процесу, засвідчують, що осмислювати є що. Тому зусилля науковців-адміністративістів у дослідженні їх, у подоланні дещо механістичного погляду на адміністративне провадження, що склався в науці конституційного права, мають бути інтенсифіковані.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації. Обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації, забезпечувалася використанням системи загально-філософських та загальнонаукових методів. В основу дослідження покладено системний підхід.

Слід також відзначити і практичне значення отриманих результатів в правозастосовній діяльності та науково-дослідній роботі, про що свідчать акти впровадження наукових досліджень. Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані у дисертації, викладені у працях дисертанта, які у достатній кількості опубліковані у фахових виданнях.

Разом з тим, необхідно сказати й про певні недоліки, які мають місце у дисертаційній роботі:

1. Ваше авторське визначення адміністративного провадження адміністративного провадження як це процесу розгляду та вирішення

порушень адміністративного права, який проводиться компетентними органами з метою забезпечення дотримання законодавства та забезпечення громадського порядку, потребує додаткового обґрунтування. З огляду на дане визначення, ви по-перше, звузили адміністративні провадження до проваджень у справах про адміністративні правопорушення, по-друге, редакційно слід попрацювати над самим формулюванням, основою якого повинна бути діяльність (низка послідовних дій) компетентних уповноважених органів, по-третє, тема роботи пов'язана із забезпеченням прав людини, було б доцільно окреслити, що порушення відбуваються щодо прав, свобод та законних інтересів фізичних та юридичних осіб, по-четверте, якщо мова йде про правопорушення, то метою має бути притягнення до відповідальності та забезпечення виконання винесеного рішення

Визначення адміністративного провадження повністю змінює назву роботи, потребує уточнення тема роботи, адже повинна виглядати тоді **«Організаціо-правові засади забезпечення прав і свобод людини і громадянина в адміністративному провадженні щодо справ про адміністративні правопорушення».**

2. Ваше власне визначення правовідносин у сфері адміністративного провадження як юридичні відносини, що виникають між компетентними органами, особами, які порушують адміністративне законодавство, а також третіми сторонами, в процесі розгляду та вирішення питань, пов'язаних з встановленням фактів порушення адміністративних норм, визначенням відповідальності та застосуванням санкцій, передбачених законодавством, також потребує редагування та пояснення, оскільки, по перше, правові відносини та юридичні відносини це тотожні поняття, по-друге, потребує уточнення види та кількість суб'єктів цих відносин,

Крім того, в процесі публічного захисту потрібно звернути увагу на те, що ви пишете, що вами зазначено, що адміністративний процес не обмежується винятково розглядом конфліктів та порушень владних органів. Він також включає безконфліктну сферу правосуддя, де розглядаються

питання прав та свобод громадян...де це зазначено, адже у визначеннях що ви пропонуєте як авторські що стосуються як адміністративного провадження, так і правовідносин у сфері адміністративного провадження є посилення тільки на адміністративні правопорушення.

3. Мета та завдання потребують уточнення щодо змістовного наповнення. Зверніть увагу на ваші авторські положення, що ви пропонуєте як вперше, яким чином вони знайшли своє відображення в завданнях, адже вказівка на адміністративні правопорушення повністю відсутня.

Крім цього дефініція «забезпечення» мала знайти місце у вашому дослідженні, та завданнях які ви перед собою ставили, оскільки є центральною у темі вашої роботи.

4. Об'єкт дослідження, який ви визначили як організаційно-правові засади забезпечення прав і свобод людини і громадянина в адміністративному провадженні, є надто вузьким, з огляду на те, що об'єктом є суспільні відносини, то варто було вказати саме на це, а не на організаційно-правові засади, саме суспільні відносини, що виникають при забезпечення прав і свобод в процесі реалізації адміністративного провадження є об'єктом вашого дослідження.

Тоді як предметом будуть організаційно-правові засади забезпечення прав людини при здійснення адміністративного провадження, а не те, на що ви вказали (*Предмет дослідження – забезпечення прав і свобод людини і громадянина у сфері адміністративного провадження*).

5. Положення вперше (1) потребує уточнення, оскільки в назві заявлено зовсім інший контекст, а саме не те, що засобом забезпечення прав і свобод людини з боку держави є адміністративні провадження, а дослідження засад забезпечення прав і свобод в адміністративному провадженні, тому інструментом є не адміністративні провадження, а потрібно знайти інші способи забезпечення в межах провадження. В межах цього положення потребує уточнення в межах публічного захисту категорія «інститут прав і свобод людини».

6. Навряд чи положення (2) яке ви винесли як вперше характеризується новизною, адже самі терміни «процес», «провадження» та «процедура» вже є свідчення того, що це сукупність відповідної постадійної діяльності.

7. Положення (3) яке ви виносити вперше, потребує уточнення категоріального апарату, а саме терміну «додержання прав людини», в процесі публічного захисту варто зосередити увагу на термінології, що пов'язана із реалізацією, забезпеченням, гарантуванням, захистом та охороною прав і свобод.

8. Підрозділ 1.2 «Категорії адміністративного процесу як елементи забезпечення прав і свобод людини» не враховує питання забезпечення прав людини в межах адміністративного процесу, тому при проведенні публічного захисту необхідно пояснити яке місце займають категорії адміністративного процесу у забезпеченні прав людини. Доречно в межах роботи розглянути було інструменти захисту прав, свобод та інтересів осіб у сфері адміністративно-правових відносин.

9. Підрозділ 2.2 «Організаційно-правові засади забезпечення, розробки та прийняття законопроектів» не стосується теми вашого дослідження Законотворчий процес це не частина нормативного провадження, тому вся інформація наведена вами стосовно законодавчої та правозастосовної діяльності, так само як питання їх ефективності не стосується теми вашої дисертаційної роботи.

10. Досить сумнівною є пропозиція дисертантки створити Банк юридичної термінології, в процесі публічного захисту потрібно уточнити доречність такої пропозиції з огляду на можливості та доречність реалізації даної ініціативи.

11. Підрозділ 3.2 «Удосконалення адміністративного судочинства щодо забезпечення пріоритетності інституту прав та свобод людини» містить 8 сторінок тексту, що неспіврозмірно з іншими підрозділами вашого дослідження, хоча саме цей підрозділ є практичним та посилив би теоретичне значення вашого дослідження. Тому видається необхідним з'ясувати в

процесі публічного захисту які саме напрямки з удосконалення адміністративного судочинства вами запропоновано.

Висловлені зауваження не змінюють загальної позитивної оцінки роботи, а мають рекомендаційний, іноді дискусійний характер, можуть сприяти активізації подальших пошуків автора з окреслених питань та пропонуються в якості окремих напрямів для подальшої наукової діяльності.

Результати наукового дослідження можуть бути використані у процесі підготовки рекомендацій для подальшого вдосконалення законодавства України з реформування адміністративної юстиції в Україні.

Оформлення дисертації, в основному відповідає вимогам, відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах) затв. постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261, Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затв. постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, Порядку присудження ступеня доктора філософії, затв. постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167, Вимогам до оформлення дисертації, затв. постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2017 № 40, що висуваються до дисертації на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент:

Доцент кафедри конституційного та адміністративного права
доктор юридичних наук, доцент

Заяць Н.В.

Заяць Н.В., доцент кафедри УАД

Заяць Н.В. завреп
Заяць Н.В.
Л.Р. Довбенко

